

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Економічний факультет
Кафедра банківської справи

БАНКІВСЬКА СТАТИСТИКА

Програма
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
напряму 6.030508 Фінанси та кредит
(ПП 5.4.2в)

Дніпро
2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Дереза В'ячеслав Миколайович, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи.

Обговорено та схвалено науково-методичною комісією за напрямом
підготовки «Фінанси і кредит»

«30» травня 2016 року, протокол № 10

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Банківська статистика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 6.030508 Фінанси і кредит.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічні засади збору, обробки та узагальнення інформації.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна «Банківська статистика» займає значне місце у системі дисциплін, які формують профіль бакалаврів з напряму підготовки «Фінанси і кредит». Базою вивчення дисципліни «Банківська статистика» є дисципліни гуманітарної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки, а також дисципліни професійної та практичної підготовки, у т. ч. «Фінанси», «Гроші і кредит», «Статистика», «Банківська система», «Фінансовий ринок», «Інвестування» тощо.

Програма навчальної дисципліни «Банківська статистика» складається з таких змістових модулів:

1. Статистичне дослідження базових банківських операцій;
2. Статистичне дослідження стійкості та економічної ефективності банківської діяльності.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання дисципліни «Банківська статистика» передбачає формування теоретичних знань та практичних навичок кількісної та якісної оцінки економічних явищ і процесів у сфері банківської діяльності. Дана мета включає освітню мету, виховну та практичну мету. Так, освітня мета передбачає, що в процесі вивчення навчального матеріалу його користувач отримає чітку уяву про усі явища та процеси характерні банківській справі. Виховна мета, в свою чергу, передбачає формування у даного користувача певних якостей щодо відповідальності за достовірністю статистичної банківської інформації, щодо її правильності та своєчасності тощо. Практична мета проявляється у цілій низці вмінь та навичок стосовно збору, обробки та узагальнення інформації, які повинен надбати відповідний користувач.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Банківська статистика» є:

- вивчити теоретико-методичну основу статистичних знань;
- розвинути практичні навички з статистичного дослідження базових банківських операцій;
- розвинути практичні навички з статистичного дослідження стійкості та економічної ефективності банківської діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: поняття банківської статистики, її предмет і завдання, кількісні та якісні сторони банківської діяльності; характеристику показників банківської статистики, їх класифікацію та економічну сутність; сутність, предмет і задачі статистичного дослідження грошового обігу, статистичні показники грошового

обігу, порядок їх розрахунку; сутність ощадної справи та особливості її статистичного вивчення; методологію статистичного дослідження кредитної діяльності банку, її статистичні показники; сутність кредитоспроможності, методи статистичної оцінки кредитоспроможності клієнтів, її якісні та кількісні параметри; особливості статистичного вивчення операцій банку з цінними паперами, методологію оцінки їх дохідності; особливості статистичного дослідження управління активами та пасивами банку; сутність та природу банківських ризиків, характеристику зон ризику, статистичні методи їх оцінки; сутність ліквідності банку, систему її статистичних показників та особливості її статистичного дослідження; особливості статистичного дослідження платоспроможності банку; поняття економічної ефективності, її складові, показники ефективності банківської діяльності; особливості статистичного забезпечення маркетингу на ринку банківських послуг.

вміти: розраховувати статистичні показники за кожним із напрямків статистики банківської діяльності; здійснювати статистичне вивчення та дослідження усіх економічних сфер, що пов'язані з банківською діяльністю; роботи висновки щодо отриманих результатів статистичного вивчення та дослідження явищ і процесів банківської справи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин / 3 кредити ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ БАЗОВИХ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ

Тема 1. Теоретичні основи статистики банківської діяльності

Поняття статистики. Теоретико-методична основа статистичних знань. Соціально-економічна статистика: поняття, її елементи. Фінансова статистика як елемент соціально-економічної статистики, її складові. Поняття статистики банківської діяльності та її значення. Місце статистики банківської діяльності в системі статистичних наук. Напрями банківської та грошово-кредитної статистики, їх характеристика.

Предмет банківської статистики. Кількісна та якісна сторони банківської діяльності. Мета статистичного аналізу банківської діяльності. Завдання банківської статистики. Роль статистичних досліджень в аналізі, плануванні та управлінні діяльністю банку.

Методологічні засади статистичного аналізу діяльності банку. Метод статистичного спостереження. Програма дослідження.

Класифікації та групування у банківській статистиці, їх взаємозв'язок з економічною статистикою.

Забезпечення ефективного статистичного дослідження: первинна та вторинна ланки. Інформаційне забезпечення статистичного дослідження банківської діяльності. Інформаційні джерела. Класифікація статистичної

інформації щодо банківської діяльності. Вимоги до інформації, що використовується в банківських статистичних дослідженнях.

Тема 2. Показники статистики банківської діяльності, їх система

Поняття статистичного показника. Статистичний показник як кількісний вимірник. Загальна класифікація статистичних показників. Об'ємні та якісні показники. Індивідуальні, групові, загальні та синтетичні показники.

Система показників банківської діяльності, її поняття та складові. Класифікація показників банківської діяльності за групами. Показники, що характеризують ринок банківських послуг у цілому та за видами діяльності.

Абсолютні, відносні та середні показники, їх застосування та значення. Види середніх, механізм їх розрахунку та практика застосування.

Тема 3. Статистика грошового обігу

Поняття грошового обігу, його соціально-економічне значення. Готівкова та безготівкова форми грошового обігу.

Предмет вивчення статистики грошового обігу. Задачі статистики грошового обігу.

Система статистичних показників статистики грошового обігу як прояв функцій грошей, визначення грошової маси та її структури. Складові системи статистичних показників грошового обігу.

Грошова маса. Грошові агрегати, прикладний аспект їх розрахунку. Загальна грошова маса. Реальний грошовий агрегат, швидкість обігу грошей, тривалість одного обороту грошової маси.

Статистичне вивчення купюрного складу грошової маси. Чинники, що формують купюрний склад грошової маси, їх характеристика. Середня купюрність.

Показник грошової бази. Грошовий мультиплікатор. Показник відповідності кількості грошових знаків об'єму обігу та факторів знецінення грошей. Показники виміру інфляції: дефлятор ВВП та індекс споживчих цін. Показник, що характеризує зміну купівельної спроможності грошової одиниці.

Прогнозування касових оборотів, їх статистичне дослідження.

Тема 4. Статистика ощадної справи

Сутність ощадної справи. Вклад як прояв ощадної справи, їх різновиди. Функції ощадної справи, її питання. Завдання статистики ощадної справи.

Система показників ощадної справи. Показники розвитку ощадної справи: кількість ощадних установ, чисельність і склад вкладників, сума внесених вкладів. Середні показники статистики ощадної справи: середній розмір вкладу на одного вкладника, середня сума вкладу на одну ощадну установу, середній термін зберігання вкладів. Відносні показники інтенсивності ощадної справи: кількість показників на певну кількість осіб, кількість ощадних установ на певну кількість населення, коефіцієнт припливу вкладів, ступінь осідання вкладів.

Методи аналізу показників ощадної справи. Динаміка середнього розміру вкладу за сукупністю ощадних установ та коефіцієнт еластичності, взаємозв'язок.

Тема 5. Статистичне дослідження кредитної діяльності банку

Кредит. Кредитні ресурси. Види кредитів. Кредитні операції та їх сутність. Статистика кредиту: поняття та характеристика. Принципи кредитування та завдання статистичного дослідження кредитної діяльності банку.

Групування кредитів за позичальниками, за строками надання, за ступенем ризику, за наявністю і характером забезпечення позики, за об'єктами кредитування тощо.

Система статистичних показників кредитної діяльності банку. Абсолютні, відносні та середні показники кредитної діяльності банку.

Кредитооборот. Показники оборотності кредитів: тривалість кредиту (у днях), швидкість кредитообороту, тривалість періоду обороту кредитної маси. Статистичне дослідження оборотності кредитів у різних аспектах (у статистиці та динаміці, у цілому по банку та за його підрозділами, за групами клієнтів, за іншими класифікаційними ознаками). Індекси обороту кредитів. Фактори зміни швидкості і часу обороту кредитів.

Статистичний аналіз своєчасності повернення наданих кредитів. Середній час прострочення кредитів, середній обсяг залишків прострочених кредитів, показники динаміки повернення наданих кредитів. Фактори впливу на розмір простроченої заборгованості, їх характеристика.

Економічні нормативи щодо кредитної діяльності банку, порядок розрахунку та економічний зміст. Принципи статистичного забезпечення побудови економічних нормативів кредитної діяльності банку.

Ефективність кредитної діяльності банку.

Тема 6. Статистика кредитоспроможності клієнтів банку

Поняття кредитоспроможності клієнтів банку, методи їх статистичної оцінки. Критерії оцінки кредитоспроможності позичальників. Етапи визначення оцінки кредитоспроможності позичальників.

Система показників, які використовують для оцінки кредитоспроможності клієнтів банку: ліквідність, платоспроможність, ділова активність, прибутковість тощо. Якісна та кількісна оцінка кредитоспроможності позичальників.

Класифікація клієнтів за рівнем кредитоспроможності. Клас позичальника та рівень обслуговування боргу. Види кредитних операцій, їх залежність від класу клієнтів, рівня обслуговування боргу та забезпеченості.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 7. Статистичне дослідження операцій банку з цінними паперами

Поняття цінних паперів. Сутність і види операцій банку з цінними паперами. Задачі статистичного дослідження операцій банку з цінними паперами. Особливості функціонування окремих видів цінних паперів, їх риси та динаміка розвитку.

Статистичний аналіз операцій банку з акціями. Статистичне дослідження оцінки акцій, показники оцінки акцій. Статистичне дослідження дохідності акцій, показники доходу та дохідності акцій.

Статистичне дослідження операцій банку з облігаціями, їх поняття, види та класифікація. Відмінності між акцією та облігацією. Показники доходу та дохідності облігацій.

Статистичне дослідження операцій банку зі сертифікатами. Особливості сертифікатів, їх класифікація. Показники доходу та дохідності сертифікатів.

Статистичний аналіз операцій банку з векселями. Сутність векселя та його особливості. Класифікація векселів. Показники доходу та дохідності векселів.

Тема 8. Статистичне забезпечення управління активами та пасивами банку

Сутність управління активами та пасивами банку, мета управління. Підтримка платоспроможності банку, запобігання несанкціонованим ризикам, ефективність та оптимізація прибутковості банку – задачі управління активами та пасивами банку.

Статистичне дослідження пасивів банку. Система статистичних показників пасивних операцій.

Статистика активних операцій банку: мета та задачі дослідження. Система статистичних показників активних операцій.

Тема 9. Статистика ризиків банківської діяльності

Природа фінансових ризиків. Риси, що визначають фінансові ризики: економічна природа, об'єктивність прояву, імовірність реалізації, невизначеність наслідків, суб'єктивність оцінки тощо. Класифікація фінансових ризиків за видами, за об'єктом, за сукупністю інструментів дослідження, за комплексністю дослідження, за джерелами виникнення, за фінансовими наслідками, за характером прояву, за рівнем фінансових втрат, за можливістю передбачення.

Банківські ризики, їх характеристика та місце у системі фінансових ризиків. Види банківських ризиків. Вплив банківських ризиків на прибутковість діяльності банку. Зони ризику та можливі їх наслідки для банку. Узагальнююча характеристика рівня ризику, коефіцієнт концентрації капіталу, механізм його розрахунку.

Методи регулювання банківських ризиків, механізми їх нейтралізації.

Кредитний ризик, його економічна сутність та види. Визначення та статистичне дослідження кредитного ризику.

Інвестиційний ризик, його характеристика та статистичне дослідження.

Статистичне вивчення ризику ліквідності та ризику неплатоспроможності, їх дослідження.

Валютний ризик, його особливості та статистичне дослідження.

Ризик управління активами та пасивами банку (процентний ризик): поняття, оцінка та статистичний аналіз.

Тема 10. Статистичне вивчення ліквідності банку

Ліквідність банку: поняття та сутність. Ліквідність банку, ліквідність балансу банку, ліквідність активів: визначення, відмінні та подібні риси. Мета та задачі статистичного вивчення ліквідності банку.

Система показників ліквідності банку. Абсолютні та відносні показники ліквідності.

Нормативи ліквідності: зміст, значення та порядок визначення.

Економіко-статистичний аналіз ліквідності балансу банку. Дефіцит ліквідності. Показники забезпеченості. Аналіз динаміки показників ліквідності. Аналіз динаміки середнього рівня ліквідності за сукупністю структурних підрозділів банку. Статистичний аналіз впливу окремих факторів на динаміку ліквідності та дослідження виконання нормативів ліквідності.

Тема 11. Статистичне вивчення платоспроможності банку

Платоспроможність банку – показник оцінювання діяльності банку у ретроспективі та перспективі. Мета та задачі статистичного вивчення платоспроможності банку.

Система показників платоспроможності банку: абсолютні та відносні показники.

Економіко-статистичний аналіз платоспроможності банку. Аналіз динаміки показника платоспроможності та факторів, що на нього впливають. Індексний аналіз.

Нормативи платоспроможності та їх практичне врахування. Статистичне групування банків за показниками платоспроможності.

Тема 12. Статистика економічної ефективності банківської діяльності

Поняття економічної ефективності. Складові ефективності. Основні критерії оцінки ефективності банківської діяльності. Види групувань, за допомогою яких досліджують банківську ефективність. Завдання статистичного аналізу ефективності банківської діяльності.

Система показників ефективності банківської діяльності. Частинні показники ефективності. Статистичний аналіз ефекту та ефективності діяльності банку.

Інші групи показників, що характеризують ефективність банківської діяльності: ліквідність, платоспроможність, прибутковість тощо. Поняття прибутковості банку. Статистичні показники прибутковості банку. Економіко-статистичне дослідження прибутковості банку.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Навчальна та довідкова

1. Банківська статистика: Навчальний посібник / А.В. Головач, В.Б. Захожай, Н.А. Головач, Ю.О. Веретельникова. – К.: КДТЕУ, 1998.
2. Банківська статистика: Опорний конспект лекцій / Укл. А.В. Головач, В.Б. Захожай, Н.А. Головач. – К.: МАУП, 1999. – 124 с.
3. Головач А.В. Критерии математической статистики в экономических исследованиях. – М.: Статистика, 1973. – 135 с.
4. Головач А.В. та ін. Фінансова статистика (з основами теорії статистики): Навчальний посібник / А.В. Головач, В.Б. Захожай, Н.А. Головач, Г.Ф. Шепітко. – К.: МАУП, 2002. – 224 с.
5. Головач А.В., Головач Н.А. Банківська статистика. – К.: Інститут банкірів банку “Україна”, 1997.
6. Головач А.В., Захожай В.Б., Базилевич К.С. Статистика банківської діяльності: Навчальний посібник. – К.: МАУП, 1999. – 176 с.
7. Головач А.В., Захожай В.Б., Головач Н.А. Банківська статистика: Підручник. – К.: УФІМБ, 1998. – 192 с.
8. Захожай В.Б. Банківська статистика: завдання для самостійної роботи, ситуації для практичних та індивідуальних занять. – К.: КДТЕУ, 1996.
9. Социально-экономическая статистика / Под ред. А.В. Головача. – К., 1991.
10. Статистика финансов: Учебник / М.Г. Назаров, Е.М. Четыркин, В.И. Рябикин и др.; Под ред. М.Г. Назарова. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 247 с.
11. Статистика. Национальные счета / Под ред. И.Е. Теслюка. – Минск: БГЭУ, 1995.
12. Статистика: Збірник задач. Навчальний посібник / За ред. А.В. Головача. – К.: Вища школа, 1994. – 4487 с.
13. Статистика: Методичне забезпечення курсу / Авт.-упор. А.В. Головач, Н.А. Головач. – К., 1996.
14. Статистика: Підручник / За ред. А.В. Головача та ін. – К.: Вища школа, 1993.
15. Структурно-логические схемы и задачи по общей теории статистики / А.М. Ерина, Л.Л. Викторов, Н.М. Витренко и др. – К.: КИНХ, 1988.
16. Теслюк И.Е. Статистика финансов: Учебное пособие. – М.: Высшая школа, 1994.
17. Уманець Т.В., Пігарєв Ю.Б. Статистика: Навчальний посібник. – К.: Вікар, 2003. – 623 с.
18. Уотшем Т.Дж., Паррамоу К. Количественные методы в финансах: Учебное пособие / Пер. с англ. Под ред. М.Р. Ефимовой. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1999. – 527 с.
19. Фінансово-банківська статистика. Практикум: Навчальний посібник / П.Г. Вашків, П.І. Пастер, В.П. Сторожук, Є.І. Ткач; За ред. Є.І. Ткача. – К.: Либідь, 2002. – 324 с.

2. Нормативна та інструктивна

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 17.12.2000 р. № 2121-III із змінами і доповненнями // www.rada.gov.ua.
2. Закон України «Про державну статистику» № 2614-XII від 17 вересня 1992 р. (зі змінами та доповненнями)
3. Державна програма переходу України на міжнародну систему обліку і статистики. – К.: Міністерство статистики, 1992.
4. Концепція побудови національної статистики України // Вісник Національного банку України. – 1997. – №1. – С. 3-8.
5. Закон України «Про заставу» за станом на 5.10.2001 р. / ВРУ. — К.: Парламент. Вид-во, 2001. — 24 с.
6. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679 - XIV із змінами і доповненнями // www.rada.gov.ua.
7. Закон України «Про іпотеку» / Верховна Рада України. — К.: Парлам. вид-во, 2003. — 36 с.
8. Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19.06.2003 р. №979-Г//www.liga.kiev.ua.
9. Закон України «Про фінансовий лізинг», із зм., в ред. Закону №1381-ГУ від 11 грудня 2003 року // www.rada.gov.ua.
10. Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» від 20.09.2001 р. №2740 — III // Додаток до журналу «Вісник НБУ». Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності.—2001.—Вил. 11.—С.3—13.

3. Інформаційні ресурси:

1. Нормативна база (будь-які правові пошукові системи, включно системи, що розташовані на офіційних сайтах в мережі Інтернет відповідних органів).

2. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського – www.biblvornad.org.ua.

3. Офіційний сайт Національного банку України - www.bank.gov.ua

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України - www.ukrstat.gov.ua

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Підсумкова атестація з навчальної дисципліни «Банківська статистика» – залік.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Діагностика знань студентів здійснюється з допомогою:

- усних опитувань на практичних заняттях;
- письмових контрольних робіт;

- письмових тестових завдань;
- виконання індивідуального завдання.

Критерії успішності

Оцінки «відмінно» заслуговує студент (студентка), який (яка) виявив (виявила) всебічні, системні й глибокі знання навчального матеріалу і вміння вільно виконувати передбачені програмою завдання, ознайомлений (ознайомлена) з основною і додатковою літературою. Зазвичай, оцінка «відмінно» ставиться студентам, які засвоїли основні поняття та принципи сучасної економічної теорії, вільно оперують економічними категоріями та інтерпретують графічні економічні моделі, усвідомлюють зв'язки між основними економічними явищами та процесами, творчо та коректно використовують їх при розв'язанні задач.

Оцінки «добре» заслуговує студент (студентка), який (яка) виявив (виявила) повне знання навчального матеріалу, успішно виконав (виконала) передбачені програмою завдання, засвоїв (засвоїла) рекомендовану основну літературу. Як правило, оцінка «добре» виставляється студентам, які засвідчили системні знання понять та принципів економічної теорії і здатні до їх самостійного поповнення та оновлення під час подальшої навчальної роботи і професійної діяльності. Одночасно вони допустили певні неточності, пропуски, помилки, які зумовили некоректність окремих результатів та висновків.

Оцінки «задовільно» заслуговує студент, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією, частково впорався з виконанням передбачених програмою завдань, ознайомлений із частиною рекомендованої основної літератури. Зазвичай, оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили суттєві помилки в усних відповідях та при виконанні завдань контрольних робіт, мали серйозні труднощі у спробах усунути ці помилки самостійно.

Оцінка «незадовільно» виставляється студентіві, який виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив грубі помилки у виконанні передбачених програмою завдань, незнайомий з основною літературою. Як правило, «незадовільна» оцінка виставляється студентам, у яких відсутні знання базових положень сучасної економічної теорії або їх недостатньо для продовження навчання чи початку професійної діяльності.

